

Varför vädja till överheten? Syndikalistisk syn på arbetsrättslagstiftning

Jesper Johansson

2020-10-23

Anarchist Archive

anarchist-archive@riseup.net · anarchist-archive.org

Följande artikel har tidigare publicerats i SACs medlemstidning, Syndikalisten, och publiceras här i något reviderad form.

Det sägs ofta att arbetsrättslig lagstiftning garanterar ”rättigheter som tidigare generationer fått kämpa sig till”. Lagen ses som ett grundläggande skydd för arbetare. Av detta följer resonemanget att om vi idag stillatigande åser församlingar av dessa skyddande lagar, så innebär det ett svek mot dessa forna kamrater. Detta är ett missförstånd, enligt Jesper Johansson, medlem i syndikalistiska SAC.

I dagens offentliga samtal om arbetsmarknad och arbetares rättigheter står de politiska höger- och vänsterhalvorna i riksdagen synbarligen på motsatta sidor om varandra. De förra vill i princip göra arbetare rättslösa, medan de senare vill säkra ett lagom grundläggande skydd för den arbetande befolkningen. Men, båda sidor har sina positioner inom ramen för samma system, de är rötande överens om de grundläggande förutsättningarna, att ”Lag är rätt”.

När så regering och reformistfack ännu en gång säger att de ska revidera innehåll eller tolkning av gällande arbetsrättslig lagstiftning – naturligtvis blir resultatet alltså till arbetsköparnas fördel – protesterar många reflexmässigt. Lagstiftningen behandlas då som en neutral och allmän överenskomst som befäster vad som är ”rätt” och ”fel” gällande arbetslivets villkor. Idag väljer även många en-gagerade i den syndikalistiska rörelsen att med självklarhet ställa sig sida vid sida med den politiska vänstern, i kraftig opposition mot kommande församlingar av lagen om anställningsskydd (LAS). Detta trots purfarska erfarenheter av liknande ställningstaganden mot förra årets inskränknings- och lagskyddet för fackliga stridsåtgärder.

Arbetare har i alla tider kämpat, inte för lagar, men för att förändra det allmänna rättsmedvetandet till sin egen fördel. Det en stor majoritet av befolkningen ser som rätt, blir också rätt, oavsett lagstiftning. Som rättsvetaren Håkan Hylden uttryckte det, ”en rättighet i lag är aldrig starkare än den underliggande sociala normen” (”Arbetslivets reglering”, Liber förlag 1985). Lagstiftning på detta område bör därmed i stället för ett skydd ses som en begränsning av arbetares rättigheter. Politikens reglering av arbetsrätt i lag görs helt i deras egna syften. Inte för att kunna garantera att denna rättsuppfattning består för all framtid, utan för att kunna ta över tolkningsföretaget i frågan. Om sedan politikerna själva är medvetna om att syftet är egenlystigt eller om de stiftar lagarna i god tro är i praktiken irrelevant. Det tolkningsföretaget lagstiftningen ger politiker innebär en gräns dragen i sanden, ”hit men inte längre”, eller ”här slutar allmän rätt”.

Tolkingsföretaget kan sedan användas försiktigt, på tvärs med en opinion för ett starkt arbetarskydd, genom att endast detaljförhållanden manipuleras. Eller så kan det användas ohammat med en arbetarvänlig opinion i ryggen, för att avskaffa de föreskrivna rättigheterna helt och hållet. Lagstiftningen är alltså inte ett skydd för uppnådda segrar och arbetares rättigheter, utan en möjlighet och ett verktyg

för de politiker som vill begränsa eller helt rulla tillbaka dessa. Den fackliga grenen av arbetarrörelsen kan därmed bara försvagas av att på så vis ge upp tolkningsföreträdet av sina rättigheter. När detta flyttas över till den politiska sfären innebär det att den fackliga rörelsen underordnar sig den politiska. Det innebär att man från fackligt håll avsäger sig initiativet till att flytta gränsen för var våra rättigheter börjar och slutar.

Det diskuteras nu om LS¹ eller SAC, som är en basfacklig och rörelsesocialistisk potentiellt revolutionär organisation, bör höja sina röster i kampen för bevarandet av LAS. Det korta svaret är nej. Politikernas möjligheter att inskränka de fackliga rättigheterna tar sin början vid fackföreningarnas krav – eller rättare sagt vädjan – om att den för tillfället gällande lagstiftningen måste bevaras. I stället för en egen facklig agenda, innebär alltså en sådan slags påverkanspolitik ett erkännande av politikernas tolkningsföreträde. Eller i bästa fall av det tolkningsföreträde som av politiken överläts till de ”fristående” representanterna för de reformistiska och inte så lite statsbundna fackhierarkierna. Det innebär inte mindre än att den fria fackföreningen avskaffar sitt existensberättigande.

Som syndikalister bör vi ha en pragmatisk inställning till gällande arbetsrättslagstiftning. Det innebär att vi kan använda den till vår fördel då det passar våra syften. Men då utan att ta den i försvar eller erkänna den som en legitim begränsning av arbetares rättigheter i samhället. I den mån arbetsrätten är formulerad så att den gynnar oss i ett eller annat läge, så använder vi oss av den för att få igenom vad vi anser är rätt och riktigt. Pragmatiskt kan vi hänvisa till den som något arbetarköparparten har att rätta sig efter. Men endast då den begränsar dennes rättigheter, inte arbetares eller fackföreningars. Som fackförening bör vi i stället verka praktiskt för att utöka och utveckla en allmänt erkänd rätt, förankrad i sunt förnuft snarare än i lag/avtal.

Som facklig kampmetod är protesten i alla utom de sällsyntaste fall helt verkningslös. Det är inte protester som påverkar politikernas beslut, lika lite som de stärker fackföreningars eller arbetares självförtroende. Misslyckandet 2019 med det verkningslösa motståndet mot de juridiska inskränkningarna i fackliga organisationers stridsrätt borde ha lärt oss samma läxa som tidigare erfarenheter av samma situation. Som erfarenheten av proteststrejken 2006 mot A-kasseförsämringarna, eller av 1928 års demonstrationer mot klasslagarna om kollektivavtal och arbetsdomstol. Vi borde ha lärt oss att protester mot lagar och att vädja till överheten inte blir mer än en ritualiserad maktlöshet.

Lagstiftning kring arbetsrätt och inskränkningar av densamma är därmed inte stort mer än snömos, en annan taktik behövs. Lagen binder oss hårdare när vi stöder oss på den för att bedriva vår verksamhet, men i mindre utsträckning när vi prioriterar fristående självverksamhet på golvet. Sveket mot tidigare generationers kamp består alltså inte i att låta sossar, borgare och reformister riva upp eller slå sönder sina egna lagar, utan sveket består i stället i att alls låta lagen definiera vad

som är rätt och vad som är fel för vår verksamhet.

En fri fackförening gynnas i stället bättre av en hållning som låter oss behålla makten att successivt utöka den styrka och de rättigheter vi har som arbetare. Genom att bygga kollektiv basfacklig styrka påverkar vi det allmänna rättsmedvetandet och därmed uppnå bättre villkor än lagstiftare nånsin kan ge oss.

¹LS står för Lokal Samorganisation, och är en geografiskt knuten självständig fackförening. I relation till detta är SAC en fackföreningsfederation som bland annat består av ett antal sådana LS.